

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne dravce (svet. Chi-
cago) in Kanada \$6.00 za leto, \$3.00 za pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Clevel-
and \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za ino-
stranstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Clevel. \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Skupni list ne
vrada.

Advertising rates on agreement. — Manu-
script will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v objavo, na primer (March 31,
1933), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
narodnina. Pomnila jo pravčasno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Nesreča z aeroplanom

Gary, Ind. — Nik Janković, star 19 let, je v nedeljo popoldne vzel nekega svojega prijatelja in mlado dekle na polet. Dasi nima dovoljenja, je vseeno pilotiral letalo, ko pa so bili 1500 čevljev visoko, se je letalo obrnilo na nos in telebnilo na tla. Janković, ki je bil le lahko pobit, je ušel, dočim so njegovega prijatelja in deklico odvedli smrtno ranjena v bolnišnico.

Družina se vrnila iz Rusije

Cleveland. — Te dni se je vrnil iz Rusije clevelandski Hrvat Andy Brajdič z ženo in otroci. Bil je enajst mesecev v Rusiji, in sicer v Ukrajini, zdaj pa pravi, da v Rusiji "nema škode za radnika". Njegova žena je še bolj jezna in pravi, da sta bila ogoljufana in okradena.

Volitve v Jolietu

Joliet. — Pri mestnih volitvah zadnji teden so kandidirali štiri rojaki na demokratskem tiketu in bili so izvoljeni: Josip Klepec za mirovnega sodnika, John Panijan in Jakob M. Brunakole za pomožna supervizorja in M. Kralj za konstablirja.

Smrtna kosa

Cleveland. — Umrla je Mary Kapel, roj. Kovačič, stara 36 let in doma z Ostrožnega brda pri St. Petru na Krasu. V Amerini je bila 11 let in tu zapuša moža in dva otroka.

Smrt v starem kraju

Cleveland. — Frank Slejko je prejel vest, da mu je umrla mati Katarina Slejko v Bukovju pri Postojni v starosti 78 let. — V Velikih Ločah na Primorskem je pa umrla Katarina Skočaj v visoki starosti 90 let. Od dvanajstih otrok, ki jih je imela, živi še ena hči.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Argentina. — Občni zbor Ljudskega odra, ki je bil 12. marca, je posetila policija in aretirala 40 članov in članic. Ženske so bile izpušene še isti dan, toda moške so držali več dni. Vzrok ni naveden. — Poročila sta se Ludvik Bratina in Pavla Tribušon.

Preklic ratificiran v Michiganu

Lansing, Mich. — Prva ratifikacija 21. amendmenta ustave, ki preklicuje 18. amendment (prohibicijo), je bila izvršena 10. aprila v Michiganu brez vsakih ceremonij in brez debate na ratifikacijski konvenciji. Glasovanje je bilo 99 za preklic 18. amendmenta in eden proti. Konvencija je trajala en dan. Zvečer so bile v Lansingu velike svečanosti. Država Michigan je prva ratificirala najnovejši amendment. Ratifikacija se prvič v ameriški zgodovini vrši po konvencijah.

Roparski napadi na novo pivo

Chicago. — V soboto sta bila izvršena dva čestna roparska napada na trupe s novim pivom. Eden rop se je posrečil, drugi pa ne. Trije "hijackerji" (cestni roparji blaga), ki so se vozili v avtu, so napadli pivski avtotruk, ki je vozil legalno pijačo iz Milwaukeeja v Chicago. Ta truck so vzeli in ga neznano kam odpeljali. Drugi truck je rešila policija in napadalec so sbežali.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Boj rudarjev

St. Louis, Mo. — Nedavno sem se sešel s svojim starim znancom, s katerim sem se seznanil, ko sem bil uposlen v premogokopih v Illinoisu. Brž me vpraša, ako delam. "Ako bi delal, ne bi tu stal pred teboj," mu odgovorim. Nato mi začne pripovedovati, da se lahko dobi delo v premogokopih v Taylorvillu in okolici. Naenkrat mi je postala cela situacija jasna. Nato mi še pove, da v East St. Louisu ima premogarska kompanija iz imenovane okolice svoj uspešni urad, kjer nabira rudarje, rokodelce in ljudi, kateri so upošleni na vrhu. Prednost imajo člani UMWA, dobrodošli so pa tudi taki, ki so prej delali ter bili organizirani v omenjeni organizaciji. "Hvala za uslugo," mu odgovorim. "Pečata 'garjevec' se nisem nosil na čelu, pa tudi ga še ne mislim." Nato mi odgovori, da imajo "unijo." "K vragu s tako unijo," mu zabrusim v brke. "Stokrat sem raje uposlen v poštenu 'open shop' delavci kot v Lewisovi uniji."

Rad priznam, da predno je prišel razdirač Lewja na površje, je bilo vse O. K. Razlika je velikanška. Rudarjem, kar jih je še v njegovi organizaciji, so odvezli vse pravice. Pritožiti se ne morejo nikomur, kajti za vsako malenkost ga pošljejo po gobe. Priznati je treba, da je bila ustanovljena UMWA na istih principih, kot P. M. of A. S. krvjo sta kršeni obe, kar ne smemo pozabiti.

Kdor ni slep na obe očesi, lahko vidi, kako grozovito drvi rudarski Mussolini v prepad, katerega je že davno zaznažil. Poznam ga osebno in vem, da je vedno gledal, da so drugi zanj delali. Taki so bili tudi vsi njegovi bratje z očetom na čelu, ki je bil policaj v naselbinu. Ko sem bil uposlen v Panami, Ill., kot kovač, sem hodil dnevno v premogokop kovat mule. Neki dan, ko se vrnem iz rova v delavnico, kjer me je čakalo ogromno drugega dela, meni nič tebi nič poženem parni stroj v tek, zunaj delavnice pa se je pričel z rudarji Thom Lewis, brat Johna Lewisa, ki je bil manager rova. Nesreča je hotela, da je bil Thom Lewis pod cevjo, iz katere je začela bruhati vreča voda nanj. Naenkrat je bil Thom ves v mehurjih ter opečen po životu in glavi ter po rokah. Pridrvel je k meni in zmolil cel venec navadnih angleških kletvic. Sam nisem vedel, ali bi se mu smejal ali kaj, končno ga pa le vprašam, komu vse te kletvice spadajo, kajti bil sem prepričan, da mu nisem nikdar v življenju napravil kaj slabega. "Tebi," mi zabrusi pod nos. Takrat še nisem vedel nič, kaj se je prav za prav zgodilo.

Ko je odšel iz delavnice, sem stopil za njim. Zunaj je bila grupa kakih 30 rudarjev. Podražil sem ga, naj mi še enkrat tako pove, kot mi je v delavnici, na kar je spet zmolil cel venec kletvic. Rudarji so se začeli vsi smejati, kajti njim je bila znana vsa zadeva. Ko se je odstranil Lewis, sem šele zvedel od rudarjev, kaj se je prav za prav zgodilo. Smejali smo se vsi, kajti nikdo ga ni mogel videti, ker je jako grdo ravnal z rudarji. Naselbina je tudi zvedela za dogodek. Ljudem sem skušal dopovedati, da mi je jako žal, da se je pripetila nezgoda, ko sem spustil vrelo vodo iz stroja. "Prav si napravil, da si hudika opekli," so mi odgovorili.

Naslednji ponedeljek sem ga prijavil uradnikom lokalne unije. Soglasno je bilo odobreno, da gremo vsi na štrajk, ako ostane T. Lewis jamaški ravnatelj. Rečeno, storjeno. Trikrat smo imeli sodbno in vselej je propadel, da sirsavno so mu dali kompanisti najboljše zagovornike. Tudi brat John L. Lewis mu ni mogel nič pomagati, dasi bi mu bil zelo rad.

To omenjam, da bodo ljudje vedeli, s kako lahkoto smo se znebili bossa, ako nam ni bil naklonjen. Žal, da so med nami nekateri, ki mislijo, da je John Lewis dober delavski voditelj. K vragu s takimi delavskimi voditelji, ki gledajo le na to, kako bi obremenili rudarje ter jih

pahnili v večje suženjstvo! Nekateri smatrajo Lewisa za nekega mučenika. Hočejo "unijo," čeprav je Lewisova.

Citatelji ne smejo misliti, da hočem koga napadati. Ustanavljanje delavskih unij ni lahko delo, kot ni ustanavljanje naprednega društva med verskimi sektami. Progresivnim rudarjem, ki se bojujejo proti največjim tiranom Peabody Coal Co. in Lewisu ter njegovi zločinski bandi, želim uspeha. Priznati je treba, da progresivci dobro vedo, kje jih čevljev žuli.

Nekateri trdijo, da John Lewis ni vsega kriv. To dobro vemo, vemo pa tudi, da v ustavi UMWA stoji črno na belem, da ima predsednik polno moč vreči člana, uradnika, odbornika in celo lokalne unije iz svoje srede, ako ima vzrok za to. Torej, kje je logika? Za vsa grozodejstva, ki so se dogodila v pretežni večini do danes v illinojskih naselbinah, okrog Taylorvilla in v južnem Illinoisu, je odgovoren John Lewis in njegova brutalna banda. Večkrat slišim po mestih tu okrog, da rudarji dobivajo še zmiraj dovolj lepe plače, da je \$5 lepa plača itd. Take ljudi je težko prepričati. "Na gola kolena bi pokleknila ter poljubila moža, ako bi mi prinesel dnevno pet dolarjev," mi je rekla brumna žena. "Ni čudno, da gre vse k vragu, ker ne verjamem, da se dobi še kak rudar, ki gre ob nedeljah k maši poslušat božjo besedo." Taki so ljudje, pa si po magaj, če si moreš.

Lepo nalogo si je zadala tudi ženska organizacija, ki se bori rama ob rami za pravice rudarjev. Za predsednico so si ženske izbrale Mrs. Wieck iz Bellevilla, Ill. Ta pogumna žena je teoretično in praktično izveščana v svoji stroki. Zapustiti je morala prijazno naselbino Staunton v mrzli jesenski noči, ko jo je brutalno izgnala z njenim soprogom ter njenim bratom vred pecestna drhal, ko je stopila Amerika v svetovno vojno, radi njenih socialističnih načel. In danes se takorekoč bori ta vrla žena tudi za svoje preganjalce. Vsa čast tej ženi!

Tukaj podam nekaj podatkov, da si bo naše ljudstvo po mestih vsaj nekaj bližje ogledalo slavno petdolarско plačo. Premogokop v Panami, Ill., je l. 1931 (za prešlo leto še nimamo poročil) obratoval srednje dobro, 158 dni v celnem letu. V njem je bilo upošlenih 400 mož, na vrhu pa 46. Imeli so 64 konvejerjev, pri katerih je bilo upošlenih 208 nakladalcev. Naložili so v vsem letu 404,545 ton. Ker 122 mož zadostuje za 64 konvejerjev, so še morali vrstiti tako, da niso dobili niti dve tretjini delovnih dni. Povprečno je naložil vsak rudar 24 ton v osmih urah. Leta 1922 je obratovalo v Illinoisu 3,133 premogorov, l. 1931 pa samo 994. L. 1923 je bilo upošlenih 105,133 rudarjev, l. 1931 pa 53,550. Samo en premogorov v Illinoisu je obratoval 306 dni, rov v Panami pa 158 dni. Neki rov je obratoval osem dni.

Ubijih je bilo v imenovanem letu v Illinoisu 90 mož, na vsakih 595 eden, na vsakih 14 mož pa eden poškodovan, kajti poškodovanih je bilo v illinojskih premogokopih l. 1931 3,809 mož. Torej je resničen rek, da je vsak kos

premoga omadeževan z rudarsko krvjo.

Dopisniki kot Mahkovec, Kralj, Verčič, Homec, Kavčič in drugi naj se še oglasijo. Svetujem jim, naj objavijo imena "garjevecov," ki so potegnili zadnji košček kruha iz ust njim in njihovim otrokom. Žal, da se še dobijo ljudje, ki mislijo, da imajo "akebi", katere pridno nabira po vseh zakotnih luknjah John Lewis and Co., več pravice kot pošteni delavci. Upam, da ni daleč čas, ko bodo tudi oni dobili svoje zasluženo plačilo.

Neustrašenim progresivcem želim stoddotno zmago na vseh črti!

John Lipovsh.

P. S. — Ko sem dokončal te skromne vrstice, primem v roke lokalni časopis "Post Dispatch," v katerem med drugimi novicami čitam, da je premogovna družba ustavila ves obrat v Panami, Ill., za nedoločen čas. Najbrž se bo ta nedoločen čas raztegnil na daljšo dobo, kajti iz rova so potegnili večinoma vse stroje. To je hud udarec za tamonjo naselbino, kajti imenovani premogorov je bila edina industrija sploh v okolici in je bil v obratu okrog 30 let. Več milijonov ton premoga so vzeli iz njega. V dotični naselbini ima SNPJ svoje društvo. Med prve pionirje dotične naselbine se lahko prišteva Mike Gerbic, član SNPJ, ki si je z velikim trudom postavil svoj dom, sedaj pa je prišla ta grda kapitalistična poteza. Socialisti imajo prav, ko zahtevajo, da bi morala naravna bogastva pripadati ljudstvu, ne pa par kapitalističnim posameznikom, katerim ni čisto nič mar usoda naselbine. Samo da imajo oni svoj profit pa so zadovoljni. O ti sveta denarna močnja!

Pripomba uredništva. — Zaradi pomanjkanja prostora smo tabelo o smrtnih nesrečah v premogovnikih izpustili. — Kje bi se dobile knjige, ki jih omenjate, nam ni znano.

Spomladanski koncert "Save"

Chicago. — V teh časih splošne mizerije in bede so pred nami važnejša vprašanja kot pa koncerti in podobne stvari. Vendar pa za vsako pevsko društvo ni nič važnejšega kot je koncert. Za njega se pevci vadijo teden za tednom, mesec za mesecem. Petje je njih postranski "poklic," od katerega imajo edino zadostjenje, da prvič zadoste svojemu pevskemu nagonu in drugič, da dajo priliko do tega zadostjenja tudi poslušalcem. In čim več poslušalcev, toliko bolje.

Vred krize in splošnega upropačenja delavstva se človek kar nekam boji priti pred javnost z naznanilom in vabilom na koncert, ker to je luksuz, katerega si v današnjih časih marsikdo ne more privoščiti, čeprav ne stane velikega premoženja. Človeku pa je potreben tudi ta luksuz, ki je luksuz lahko le z gmotnega ozira. Duševno je to potreba, pa bodisi petje, godba, čitanje, opazovanje narave ali drugih umetnosti, od katerih ima človek užitek. Nekateri dobe uteho tudi v zadostitvi svoje pohlepnosti, drugi v molitvi. Godba, petje, ples in druge vrste zabav so lastna vsem narodom vseh časov. Vidimo jih pri primitivnih kot civiliziranih ljudeh.

Socialistični pevski zbor "Save" bo imel svoj spomladanski koncert v nedeljo popoldne dne 30. aprila v ČSPS dvorani. Po

kvaliteti se ne bo dosti razlikoval od prejšnjih. V prvem delu bodo proizvajane klasične pesmi v drugem pa spevoigra ali spevoprizor "V gostilni pri Smentu," katerega je sestavil pevovodja Jakob Muha. O pesmih v prvem delu je rekel bivši Savan, ki je moral vsled bolezni petje začasno opustiti, da so najlepše slovenske pesmi, kar jih je še ališal. Prizor "V gostilni pri Smentu" je pa nekaj za smeh in kratak čas. Posetnikom Savinih koncertov se jako dopadejo. V njih so v prizore vezane domače pesmice, ki so znane skoraj slehernemu ali pa tudi popolnoma nove.

Malo je pevskih zborov v teh kritičnih časih, ki bi lahko mirno gledali v bližnjo bodočnost. Sava je krizo do sedaj srečno prebrala, ne ve pa se kako bo v bodočnosti. Kot delavski zbor za služi podporo vseh, ki čutijo bič kapitalizma. Velika udeležba na koncertu bo Savi omogočila še nadaljnje delovanje na kulturnem polju. Vred tega je velika želja pevcev in potreba zbora, da nastopijo pred polno dvorano. Sava se žuri, da s programom zadovolji slehernega. Vstopnice so v predprodaji 50c, pri vratih bodo 25 centov več. Dobe se pri pevcih in članih kluba št. 1 JSZ. Rezervirajte si zadnjo nedeljo popoldne za Savin koncert.

Savan.

Seznam detroitskih priredb

Detroit, Mich. — Rojaki in rojakinje so vabljene, da se udeležijo sledečih vesellic; ki se bodo vršile v Slovenskem delavskem domu kot označeno:

Na 16. aprila veselica skupnih društev št. 518 SNPJ, 677 SNPJ in 123 SSPZ. Uprizorjena bo zanimiva drama "Mrak". Pričetek ob 3:30 popoldne. Vstopni na samo 35c. Po igri ples na obča zabava v obeh dvoranah. Igrovodja Česen in igralci se bodo potrudili, da bo uprizoritev spet uspešna.

Na 14. maja koncert pevskega zbora "Slavec" pod vodstvom pevovodje Brilaga. Solospevi, dvospevi, četverospevi in nastop zbora. Po koncertu bo ples in splošna zabava. Vstopnina jako nizka. Godba v obeh dvoranah.

Na 30. maja veselica SDD ob 3. popoldne v lastnih prostorih. Prebitek gre za dom. Ob 3. popoldne se prične tombula, ki bo trajala dokler bo kaj dobitkov, katerih je mnogo in lepih.

Vsa detroitska društva so prošena, da rezervirajo omenjene tri datume za označena društva. Ne prirejte na te dneve svojih vesellic, ampak posetite zgoraj navedene.

J. Obratovich.

Poročilo o stavki

Akron, O. — Akronske banke so že zaprte, razen ene. Tovarne delajo po tri dni v tednu in še takrat se slabo zasuži. V sosednem mestu Cuyahoga Falls so delavci zastavkali pri Falls Tire and Rubber Co., ker so jim menzo utrgali od novega leta že za 50%. Niso mogli zaslužiti, da se bi preživeli. Stavka je 100%. Uprava pravi, da ne more zvišati mezde. Stavko bo skušala zlomiti. — Martin Klarič.

Boj za obstanek

West Allis, Wis. — Štrena sedanje družbe je že silno zmešana. Vsepolno je vzvol in sanjk. Oklep obstoječe krize je objel velike množice, posebno pa stiska delavski razred, ki živi v morem strahu in ne ve, kaj mu bo prinesla bodočnost.

Kriza nas je potisnila v boj za goll življenjski obstanek. Življenje nam postaja težko breme in beda nas peha na rob prepada in nam grozi z brutalnim uničenjem. Naše zahteve po življenjskih pravicah dobivajo rogač odmev, ki nas udarja na občutljiva mesta.

Toda prav ta brutalni odmev nas podzavestno vzbuja, nas miselno združuje in pomaga spoznavati naš življenjski boj; vodi nas do podzavestnega odpora, kar lahko imenujemo dobro bran sedanje krize. Niti tisti, ki so največ pripomogli do svetovne gospodarske zmešnjave, ne vedo, kje je pravi konec te zmešane štrne. Danes so morali tudi ti v strahu. Bojijo se, da je tudi zanje napravljena zanjka, ki jim lahko zadrigne vrat.

Gotovo je, da bi morala masa bolj zainteresirana v reševanje svetovnih problemov. V to jo bo kriza tudi prisilila, da bo potem lahko rešila situacijo. Ločiti bo moralo jedno od onega, kar jim je po kaši servirajo.

Le v jedru izobrazbe leži to spoznanje. To jedro je to sejeti, gojiti in ščititi, da bo slo v mogočnega orjaka, na katerem se bodo zlomila kopja kapitalistov, razbili oklepi in tem ne bomo imeli svetovne kriz. — Christina Mosley.

Še o nesreči v rudarstvu

New Waterford, C. B. C. Poročal sem že, da je bila v vi Skotiji sezona kopanja moga v "butlegarskih" rokah, kjer so kopali premog iz vsak na svojo pest, povečali svojo porabo. Pozneje so začeli kopati tudi za trge. Pro ga več trakov. Ko se je petila nesreča v rovu, pri kateri je izgubilo življenje šest dihal fantov, je bilo kopanje povedano.

Nedavno so v Glace Bay nekateri spet kopali premog, mli so dosti prostega časa, so šli na delo, da nakopijejo moga za svojo porabo. Dva šla na delo ob 6. zjutraj 31. ca, drugi pa so šli za njima ur pozneje. Ko so prišli v li rov, so zagledali luč, da pa je bilo vse mirno in tiho. Čeli so iskati in kmalu so oboja moška, ki sta šla zjutraj na delo, mrtva na kupu premoga. Enemu je odrgalo pol obena oko in eno nogo, drugemu eno roko, prste na roki in raz mu je popolnoma razrilo. Takoj je bila razposlana vest o nesreči na vse strani, znamenja so kazala, da sta darja postala žrtev eksplozije, podrobnosti nesreče pa se ne nikdar zvedelo, ker ni bilo se je pripetila nesreča, ne priče. Oba sta bila oženjena in imela enega otroka, pa pet. Stara sta bila 31 let. S tem je število žrti, izgubilo življenje v "butlegarskih" rovi, naraslo na osem.

Herman Drobne.

Malo odgovora

Rock Springs, Wyo. — V govor "Resnicoljubu", ki je bil v A. S. z dne 9. marca 1933, 46 glede pogreba moje brate naj navedem samo par stvari, ovržem njegove neresničnosti. Kje je bilo zapisano, da je bila rojena ob 2. popoldne? Kje je bilo zapisano, da je stara 18 let? In kje je bilo pisano, da mora župnik Č. vec izvrševati telesna dela v ljenja? Kdo mu očita ali ni? "Resnicoljub" naj odgovori na ta vprašanja; on tudi ne da očital Gnidovec dosti. bi župnik Gnidovec opravil pogrebne obrede in bi brezplačno, bi ne imel dosti harie v župnišču. Se pa da v župnišču ne trpe te krize.

Tako je, "Resnicoljub" pam, da bo toliko dostojno odgovoril na moj dopis, menja, da je boljše moliti, kor pa neresnico pisati. Upam pa, da bo on tudi storil. In če ga ni prevel njegovega imena, naj se podpiše kot se podpisem moj dopis jaz.

Joseph Parn.

Pripomba: — Opozorilo na stopnika A. S., da predla vila S. N. P. J.

Vabilo na koncert

Milwaukee, Wis. — Društvo in pevski zbor Slovenskega ma priredi veselico na 22. la v SST dvorani na 16. N. ave. in S. 8th st. Vabljene vsi Slovani. Začetek ob 7.30. Uprizorjena bo igra "Veriga", ki jo suje vzrok, ki je morda pa je povzročil hudo sovražnost med sosedi. Nastopijo pevski zbori z novimi in stari pesmami. Program je bogat. Igrala bo dobra slovenska ba. Postrežba bo izborna. Na 23. aprila vsi v SST dvorani! — Anton Trašnik.

Najzanimivejša stvar, ki je v "Prosveti". Ali ja hči dani?

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

GAUSNICA V NARODNI SKUPŠČINI

Poslanec Urek udaril na opozicijonca dr. Nikiča, nekdanjega ministra

Ljubljana, 18. marca.

Proračunski debati je prisostvovala tudi opozicija. T. m. do nastopa govornika dr. Nikiča, ki je v govoru branil punktaše, je Urek udaril na opozicijonca dr. Nikiča, nekdanjega ministra. Na te medklice je dr. Urek odgovarjal z žaljivkami, kar je Urek stopil k njemu in udaril okrog ušes. Sejo so prekiniti, nakar je dobil Nikič ukor, Urek pa je bil očiščen za eno sejo.

Poslanec dr. Nikola Urek je v svojem govoru, brat punktaše, razložil prav za da početje punktašev ni strašno hudo. Dejal je, da danes celo v vladi ljudje, stavi in nekateri še staneke zahteve kakor dr. Urek. Tudi ni bila prva opozicija, ki je v času diktature pod zahtevo federalizma, če je bil prvi sam vladni svetnik dr. Marinković, ki je v govoru na banovinskih državne stranke v Niškega maja dejal, da vprašanje ureditve države še ni dovolj rešeno in da bo moralo to samo s svobodnimi volji brez nasilja odločiti, ali tako ali drugačno ureditev. In dr. Marinković, ki je bil predsednik, ko je to bil, je zahteval široko avtoriteto, ki naj bi imela obilježje razizma. To naziranje je tudi danes minister dr. Kramer, glavni danes vlade, stal na kmečkem shodu. In dr. Marinković, ki je bil predsednik, ko je to bil, je zahteval široko avtoriteto, ki naj bi imela obilježje razizma. To naziranje je tudi danes minister dr. Kramer, glavni danes vlade, stal na kmečkem shodu.

Dne 13. marca se je začela v skupščini debata o proračunu za leto 1933-34, ki ga je skupščini predložil finančni minister. Debatu bo trajala več dni. Razni poslanci se javljajo k besedi in vsak poslanec se na svoj način v tej proračunski debati spotika ob punktaše.

Poslanec dr. Matkoš graja vlado, ker se ni jasno in odločno izrazila glede punktacij in ni jasno razložila svojega stališča glede punktaških zahtev. Tudi ni vlada uvedla postopanja proti punktašem, kar vzbuja nezaupanje v vlado. Nadalje govornik navaja, kaj so storili opozicijonci. Prebral je pismo Ljube Davidoviča (srbskega demokrata) svojim pristajalcem, poročal o Svetozarju Pribičeviću, ki je govoril celo v zunanem odboru francoskega parlamenta o položaju in nasilju v Jugoslaviji ter o tem opozoril francosko javnost na položaj pri nas, dr. Korošec, ki je tako odlično sodeloval pri oklicanju diktature in si v mnogih letih ustvaril Slovenijo tako, kakršno je želel, pošilja zdaj razdiralne proklamacije med množice, letaki opozicije se širijo v tisočih in tisočih izvodih med prebivalstvom — vlada pa ni ničesar odločnega storila proti opoziciji. Zato zahteva govornik od vlade, naj nastopi energično proti vsem punktašem in naj dosledno in ostro izvaja unitaristično politiko. Punktacije se ne dajo pobijati samo s policijskimi ukrepi, marveč z zdravo notranjo politiko. Banovinom naj se zagotovi široka samouprava, vlada naj zatre vsako korupcijo, pa naj se pojavi kjerkoli. A ker smatra vlado za vse to delo ne-

odločno, preslabotno, bo glasoval proti proračunu. Tako dr. Metkoš, član narodnega kluba, ki igra včasih vlogo opozicije, včasih vladno vlogo. Nekateri naslednji govorniki so zahtevali znižanje uradniških plač (ti govorniki imajo po 300 Din plače na dan, uradnikom pa še tistih res zasluženih 1500 Din na mesec ne privošči), očitali finančnemu ministru prevelik optimizem, če misli, da se bodo dali predvideni dohodki izterjati od ljudi z davki, da je treba proti punktašem nastopiti s sodiščem, ne pa jih pošiljati v draga letovišča itd.

Zanimiva je bila zahteva poslanca dr. Bačiča. Ta je dejal, da vlada ni znala uveljaviti na vsej črti jugoslovensko politiko. Povsod v Evropi je opažati tendenco režima močne roke, le naša vlada se boji nastopiti odločno! Ker vlada nima te odločnosti, ji tudi ne more izraziti zaupanja s tem, da bi glasoval za proračun. (Ta poslanec se torej navdušuje za Hitlerjevo krvavo obračunavanje z opozicijo in obubožanim prebivalstvom!)

Dr. Maček aretiran in s Korošcem vred obtožen

Dva dni, preden je finančni minister predložil skupščini proračun za leto 1933-34, dne 11. marca je bil dr. Vladimir Maček, vodja hrvatskih radičevcev, aretiran in prepeljan v beograjske zapore. Obtožili so ga zločinstva po členu 3 zakona o zaščiti države zaradi njegovih punktacij in zaradi intervjujev, ki jih je bil dal zastopnikom inozemskega tiska. Prepeljali so ga v Beograd v zapore sodišča za zaščito države. Zanimivo je vsekar, da se je aretacija izvršila skoraj pol leta po izdaji inkriminacijskih punktacij in dva meseca po omenjenih intervjujih in dva dni pred proračunsko debato v skupščini! Vlada je hotela pač dokazati skupščini, da hoče biti odločna v borbi zoper opozicijo, kar so že dva dni kasneje poslanci, tudi vladni, v skupščini od vlade zahtevali.

Istočasno je začelo voditi sodišče za zaščito države po istem členu preiskavo proti dr. Korošcu zaradi njegovih punktacij, ki so bile izdane s datumom 31. decembra 1932 — torej tudi tri mesece kasneje! Iz dosedanje preiskave je baje razvidno, da je Korošec v razgovorih z različnimi meščani v Vrnjački banji, kjer je "interniran", pogosto že tajil, da bi bil on podpisal tiste punktacije. Preiskovalni sodnik ga je tudi že zaslišal, pa je dr. Korošec izjavil, da sploh ne bo odgovarjal na vprašanja sodišča. Preiskava proti dr. Mačku in proti dr. Korošcu se nadaljuje.

Po "Amerikem družinskem koledarju" za leto 1933 je priobčilo ljubljansko "Jutro" daljši članek o slovenskih kulturnih organizacijah v Ameriki, po statistiki, ki jo je sestavil A. Frank Zajc. Članek pravi: "Niti politično niti gospodarsko niti kulturno naše izseljenstvo ne notira na borzi našega nacionalnega življenja svoje prave, resnične cene." Članek se konča: "Samo dolžnost naše očiščne javnosti bi bila, da bi delu našega življenja v tujini posvetila več aktivne pozornosti."

Uboj. — V Brezju pri Konjicah je kmečki sin Alojzij Vivot ubil posestnico Nežo Založnikovo, mater treh otrok, ter se sam prijavil sodišču, kjer je dejanje priznal. Podrobnosti niso znane.

Louis Adamič se vrnil nazaj v Ameriko

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Javnih izjav ne za režim ne proti režimu. Zato sem tudi s posebno izjavo na ameriškem konzulatu v Zagrebu zanikal, da sem dal tiste izjave beograjskemu "Vremenu."

(Adamič je izročil vašemu dopisniku kopijo te izjave na konzulatu z željo, da jo "Prosveta" objavi in po njej še drugi listi naših ameriških izseljencev, ki so pisali o tej zadevi.)

"Mnogi so mi to zamerili," je še pripomnil Adamič, "in v Zagrebu sem šele čez nekaj dni zvedel, zakaj so postali bolj hladni nasproti meni. Dobil sem tudi že nekaj pisem naših izseljencev iz Amerike, češ, ali sem res take stvari izjavil. Verjeli so pač poročilom, ki so jih rodoljubno vneti časniki razposlali tudi nekaterim ameriškim srbskim in hrvatskim listom."

"Listi v Sloveniji niso objavili niti črke o tem intervjuju s teboj."

"Jim pač niso poslali v objavo, ker bi tu najbrže uganili, da nisem dajal nobenih političnih izjav."

"Ti torej zanikaš, da bi bil dal kakršenkoli intervju glede notranjih razmer v Jugoslaviji, niti za niti proti."

"Da. Kaj mislim o razmerah v Jugoslaviji in o režimu, to bom povedal najjasneje v svojih člankih in v svoji knjigi, ki jo nameravam nasloviti: Jugoslavija, portret zemlje."

Tako je pojasnil Adamič tisto zadevo z intervjujem. Iz njegovega govorjenja o tej zadevi je slutiti, da je nabral mnogo zanimivega gradiva o Jugoslaviji, ki ga vsega misli uporabiti. Zaradi te svoje "neutrarnosti" je imel Adamič dostop v razne kroge, govoril je s politiki in delavci, s kmeti in vojaki, zbiral številke na vaseh in v mestih — in ko so zvedeli, da bo Adamič pisal članke in knjige o Jugoslaviji, so mu prinašali gradiva z vseh strani. S svojim bistrim očesom in darom opazovanja (s katerim je izredno bogat) bo znal ločiti resnico od videza.

Medtem ko se je mudil v Jugoslaviji, je izšla v slovenski "Križi v Ameriki," knjiga štirih Adamičevih člankov in reportaž o sedanjem položaju v Ameriki, v raznih slovenskih revijah je izšlo več njegovih člankov in novel v hrvatskem prevodu je izšel njegov "Smeh v džungli," napisal je vrsto člankov, začel in končal prvi čisti roman "Planota, ki se temi" in prav ob njegovem slovesu je izšel tudi v slovenskem prevodu njegov "Smeh v džungli" (izdala Tiskovna zadruga, prevedel Stanko Leben, strani 416). Poleti pa izide v hrvatskem prevodu njegov "Dinamit," v založbi Binoza. (Tiskovna zadruga izda prihodnje leto njegov roman "Planota, ki se temi," prav tako izide pri Binozi hrvatski prevod.) Njegovo bivanje v Jugoslaviji je bilo torej tudi literarno plodovito.

Ob odhodu je dejal: "Moje bivanje v Jugoslaviji pomeni zame izobrazbo, ki je nikdar ne bi mogel doseči, pa naj bi deset let vzdrževal sedež v največji newyorški biblioteki. Če bi mogel, bi v Ameriki začel organizirati gibanje, naj bi se ljudje hodili učiti v Jugoslavijo." Tako je dejal ljubljanskim časnikarjem, ki so ga pred odhodom obiskali.

Njegovi znanci v Jugoslaviji z zanimanjem pričakujejo njegove člankov o Jugoslaviji. Verjetno je, da bo z njimi najbolj korigiral mnenje, ki ga imajo o njem nekateri, ki ga niso spoznali in oči v oči, od besede do besede, in še bolj utrdili prijateljstvo in solidarnost z znanci, ki si jih je pri nas pridobil mnogo.

(Izvirno iz Zagreba, v marcu.)

Prve dni februarja se je mudil v Splitu v Dalmaciji ameriški pisatelj Louis Adamič. Dne 9. februarja pa je izšel v beograjskem dnevniku "Vreme" intervju z Adamičem, ki ga je imel z Adamičem splitski dopisnik "Vremena." Se istega dne so Adamičeve izjave ponatisnili razni večerni listi v državi, naslednje dni pa skoroda vsi hrvatski in srbski dnevniki, ki jim je glavne stavke Adamičeve izjave poslala uradna agencija "Avala." Samo slovenski listi niso zabeležili o tej izjavi niti črke, ker poročila niso dobili v objavo. Zagrebški "Obzor" (9. febr.) je na kratko strnil Adamičovo izjavo v tele stavke:

"Dobil sem vtisk, da napreduje Jugoslavija zelo intenzivno v vsakem pogledu ter da se odločilni faktorji od Njegovega Velikanstva kralja, kraljevske vlade pa do okrajnih glavarjev trudijo, da se država čim prej in čim bolj dvigne in da bi bilo narodu čim bolje. Glavno, kar sem na svojem potovanju po Jugoslaviji spoznal, je to, da so široke ljudske plasti povsod prežete z resnično ljubeznijo do kralja in države. Mnogo sem prišel v stik z ljudstvom in povsod sem slišal isto željo, da bi se politiki spametovali, da bi začeli s politiko ljubezni, ki bo združila ves narod, ne pa da vodijo politiko razdvajanja."

To je jedro tistega intervjuja v "Vremenu." Razumljivo, da je uradna agencija razposlala to izjavo vsem listom v objavo, in razumljivo, da so jo objavili tudi nekateri srbski, hrvatski in slovenski listi v Ameriki, nekateri s pritjevalnim komentarjem, nekateri brez komentarja, mnogi pa z napadi na Adamiča.

Toda Adamič ni dal ne v Splitu ne nikjer druge nobene izjave o notranje-političnih razmerah v Jugoslaviji! Na svojem potovanju po Jugoslaviji ni dal sploh nobene izjave za beograjsko "Vreme!" Intervju v tem dnevniku je bil torej izmišljen.

Dne 20. februarja je glede te zadeve podal Louis Adamič na ameriškem konzulatu v Zagrebu naslednjo izjavo, ki nam jo je poslal Adamič sam preko našega dopisnika:

STATEMENT BY LOUIS ADAMIC AT THE AMERICAN CONSULATE

In Zagreb, Yugoslavia, on Feb. 20, 1933

On May 3, 1932, I arrived in Yugoslavia from the United States as a citizen of the latter country and a fellow of the Guggenheim Foundation, to pursue my literary work. When I accepted the appointment as a fellow of the Guggenheim Foundation, I was requested to agree, among other matters, that while residing as a fellow of the Foundation in any foreign country I would under no circumstances take any active part in the political and other internal phases of life in that country. Therefore, while in Yugoslavia, I always took great care, when interviewed by representatives of the Yugoslav press, never to say anything of any political character or otherwise intrude myself on the internal situation in Yugoslavia.

Now, in view of the fact that on February 9, 1933, the Belgrade newspaper "Vreme" printed an alleged interview with me ostensibly by its Split representative in which I was quoted to have made certain statements of a purely political nature pertaining to the internal situation in Yugoslavia; and in view of the fact that the said interview was reprinted, in part or in full, in the Zagreb "Obzor" and numerous other journals in Yugoslavia, I wish to state, for the sake of truth and the protection of my interests in the United States, that while in Split from February 3rd to 7th, 1933, I was not interviewed by any person who introduced himself to me as a reporter of the Belgrade "Vreme" or any other Yugoslav newspaper, nor did I at any time whatsoever since my arrival in Yugoslavia make any statement whose meaning was even remotely related to the meaning of the words which the "Vreme" attributed to me.

Signed: LOUIS ADAMIC.

Subscribed and sworn to before me this 20th day of February, 1933, at the American Consulate in Zagreb, Yugoslavia.

Signed: THEODORE J. HOENTHAL, Vice Consul of the United States of America.

Gornja izjava najbolje demantira vse, kar se je pisalo v zvezi z imenovanim intervjujem. Adamič je član Guggenheimove ustanove in kot tak je popotoval po Jugoslaviji. Vsak član Guggenheimove ustanove pa je po določbah te ustanove zavezan, da ne daje nikakih javnih izjav o notranje-političnih razmerah tistih držav, po katerih potuje oz. v katerih se muči.

LOUIS ADAMIC NI DAL NOBENE IZJAVE ZA REŽIM V JUGOSLAVIJI

Izmišljen intervju z Adamičem

(Izvirno iz Zagreba, v marcu.) Prve dni februarja se je mudil v Splitu v Dalmaciji ameriški pisatelj Louis Adamič. Dne 9. februarja pa je izšel v beograjskem dnevniku "Vreme" intervju z Adamičem, ki ga je imel z Adamičem splitski dopisnik "Vremena." Se istega dne so Adamičeve izjave ponatisnili razni večerni listi v državi, naslednje dni pa skoroda vsi hrvatski in srbski dnevniki, ki jim je glavne stavke Adamičeve izjave poslala uradna agencija "Avala." Samo slovenski listi niso zabeležili o tej izjavi niti črke, ker poročila niso dobili v objavo. Zagrebški "Obzor" (9. febr.) je na kratko strnil Adamičovo izjavo v tele stavke:

"Dobil sem vtisk, da napreduje Jugoslavija zelo intenzivno v vsakem pogledu ter da se odločilni faktorji od Njegovega Velikanstva kralja, kraljevske vlade pa do okrajnih glavarjev trudijo, da se država čim prej in čim bolj dvigne in da bi bilo narodu čim bolje. Glavno, kar sem na svojem potovanju po Jugoslaviji spoznal, je to, da so široke ljudske plasti povsod prežete z resnično ljubeznijo do kralja in države. Mnogo sem prišel v stik z ljudstvom in povsod sem slišal isto željo, da bi se politiki spametovali, da bi začeli s politiko ljubezni, ki bo združila ves narod, ne pa da vodijo politiko razdvajanja."

To je jedro tistega intervjuja v "Vremenu." Razumljivo, da je uradna agencija razposlala to izjavo vsem listom v objavo, in razumljivo, da so jo objavili tudi nekateri srbski, hrvatski in slovenski listi v Ameriki, nekateri s pritjevalnim komentarjem, nekateri brez komentarja, mnogi pa z napadi na Adamiča.

Toda Adamič ni dal ne v Splitu ne nikjer druge nobene izjave o notranje-političnih razmerah v Jugoslaviji! Na svojem potovanju po Jugoslaviji ni dal sploh nobene izjave za beograjsko "Vreme!" Intervju v tem dnevniku je bil torej izmišljen.

Dne 20. februarja je glede te zadeve podal Louis Adamič na ameriškem konzulatu v Zagrebu naslednjo izjavo, ki nam jo je poslal Adamič sam preko našega dopisnika:

STATEMENT BY LOUIS ADAMIC AT THE AMERICAN CONSULATE

In Zagreb, Yugoslavia, on Feb. 20, 1933

On May 3, 1932, I arrived in Yugoslavia from the United States as a citizen of the latter country and a fellow of the Guggenheim Foundation, to pursue my literary work. When I accepted the appointment as a fellow of the Guggenheim Foundation, I was requested to agree, among other matters, that while residing as a fellow of the Foundation in any foreign country I would under no circumstances take any active part in the political and other internal phases of life in that country. Therefore, while in Yugoslavia, I always took great care, when interviewed by representatives of the Yugoslav press, never to say anything of any political character or otherwise intrude myself on the internal situation in Yugoslavia.

Now, in view of the fact that on February 9, 1933, the Belgrade newspaper "Vreme" printed an alleged interview with me ostensibly by its Split representative in which I was quoted to have made certain statements of a purely political nature pertaining to the internal situation in Yugoslavia; and in view of the fact that the said interview was reprinted, in part or in full, in the Zagreb "Obzor" and numerous other journals in Yugoslavia, I wish to state, for the sake of truth and the protection of my interests in the United States, that while in Split from February 3rd to 7th, 1933, I was not interviewed by any person who introduced himself to me as a reporter of the Belgrade "Vreme" or any other Yugoslav newspaper, nor did I at any time whatsoever since my arrival in Yugoslavia make any statement whose meaning was even remotely related to the meaning of the words which the "Vreme" attributed to me.

Signed: LOUIS ADAMIC.

Zbornica razpravlja o šesturnem delu

Kako so v senatu debatirali o šesturniku. Opozicija ga je krtila za "zblaznelo sentimentalnost"

Washington. — (FP) — Glavno opozicijo v senatu proti šesturniku je vodil senator Reed iz Pennsylvanije, ki je onanutek in idejo sploh krtil za "zblaznelo sentimentalnost". Spopadla sta se z Blackom, ko je slednji rekel, da delajo v Pennsylvaniji po 10 centov na uro in 14 ur na dan. Reed bi ga bil lahko zavrnil, da se delavcem v njegovi državi Alabami ne godi nič bolje. Mesto tega pa je pričel trenčirati predlogo, o kateri je rekel, da je neustavna, nezdružljiva in "zblaznela sentimentalnost."

Senator Borah se je v načelu strinjal s predlogo, ugovarjal pa je klavzuli, ki določa njeno veljavnost za dve leti. Black je to limitacijo vključil v domnevi, da bo bolj gotovo prestala preizkušnjo pred vrhovnim sodiščem. Borah je rekel, da je ta klavzula ne dela nič bolj ustavno. On je bil za črtanje vseh limitacij nanašajoč se na dobo veljavnosti in insistiral, da predloga "stoji na lastnih nogah", kar pomeni, naj bi imela značaj trajnosti, odnosno dokler je kongres ne spremeni.

Močno opozicijo vodi lobija lenih baronov, National Lumber Manufacturing asociacija je dala navodila vsem članom, naj poplavijo kongresnike in senatorje s protesti, kar se je tudi zgodilo.

Senator Black je pristal na nekatere spremembe, ki v sezonah izključujejo tovarne za prezevacijo sadja in dajejo delavskemu departamentu pravico, da podaljša delovnik v tistih slučajih, kjer podjetniki dokažejo, da ne morejo dobiti dovolj delavcev za izgotovitev naročil v šestih urah odnosno 30 urah na teden.

Če bo postala zakon in je ne bo ovrгло vrhovno sodišče, podjetniki ne bodo smeli pošiljati produktov iz ene države v drugo, ki so bili izdelani v tovarnah, kjer bi bil delovnik več kot 30 ur na teden.

Američani popili poldrugi milijon sodčkov piva prvi dan

Chicago. — Joseph Dubin, urednik glasila pivovarstvarjev "Brewery Age", je v soboto poročal, da so v prvih štirindvajsetih urah "pivske svobode" iztočili milijon do poldrugi milijon sodčkov piva v devetnajstih državah. Naval na novo pivo je tako velik, da se je bati, da ga zmanjka v desetih dneh. V Chicagu samem so prvi dan prodali 100.000 sodčkov.

Časopisje sme kritizirati banke

Chicago. — Sodišče je vrglo z dnevnega reda tožbo proti litvinskemu delavskemu listu "Vilnia", ki je objavil dejstva o neki posojilnici. Sledila je tožba na kriminalnem sodišču. Uprava posojilnice, ki je tudi litvinska, je v obtožnici izjavljala, da je priobčanje takih poročil protiusustavno, sodišče pa je bilo drugačnega mnenja in je tožbo zavrglo.

V Washingtonu je zmanjkalo piva

Washington, D. C. — V glavnem mestu je v nedeljo zmanjkalo novega piva. Washingtončanje so prva dva dni izpili po dva milijona vrčkov na dan.

Stari Hindenburg, nemški predsednik, je pokazal, da je najbolj urečen med despoti. Diktator Hitler se mu zahvaljuje za naklonenost.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Železnik je videl prihajati iz hleva hlapca, ki je obstal, ko je zagledal tujega človeka. Stopil je na cesto, kakor bi se hotel razgledati po vremenu, pa ga je le radovednost gnala k tujcu. Ko je spoznal novega trgovca in gospodarjevega najemnika, ga je pozdravil že od daleč in ga nagovoril:

— Gospodarja ni doma, gospod Železnik, samo gospodična Ana je tu in bo vesela obiska, če ste namenjeni k nam? Kar noter stopite, brez skrbi, kaj bi motili, saj je nedelja!

Stopil je v vežo in zaklical:

— Gospodična Ana.

V veliki svetli veži so bili obešeni po steni rogovi jelenov in srnjakov, dva velika divja petelina in nekaj lovskih pušk. Sredi zida je visela velika slika s priljubljenim lovskim motivom, ki kaže, kako izsele logarji divje lovice baš, ko so se namenili odreti orjaškega jelena.

Gospodična Ana je prišla iz sobe in se prijetno začudila, ko je zagledala Justina, ki ga ni pričakovala. Prijazno ga je povabila v hišo.

— Veseli me, gospod Železnik, da ste nas obiskali! Žal, očeta ni doma, pa se bo kmalu vrnil in če malo posedite, se boste lahko razgovorili z njim. Stopite v sobo!

Justin se je opravičil:

— Padem v hišo in vas gotovo motim? Oprostite, toda ni mi dalo miru, da ne bi obiskal svojih prvih znancev, ki jih tako malokdaj vidim.

Prostorna soba je bila napol gosposka; samo velika krušna peč, iz katere je puhtela prijetna toplota, je spominjala na kmečko domačnost. Pred veliko črno, usnjeno zozo je stala s plišastim prtom pregrnjena ovalna miza, pri oknu je bil star klavir, čigar tipke so bile že rumenkasto ožgane, stenska ura v omari pod steklom je bila ure, kakor bi votel bronast glas zvonov pel po sobi, na omari so stale različne figure iz mavca, nad velikim zrcalom pa so bili pritrjeni na steno lični krozniki iz terakote, ki so bili prebarvani s holandskimi motivi. Prva slika je kazala lepega mladega ribiča, ki se, naslonjen na prevrtni čoln, pogovarja z dvema dekletoma v lesenih coklah, na drugem je bil upodobljen prizor iz življenja ribičev na razburkanem morju.

Justin je sedel na zozo. Ana je pregrnila mizo z belim prtom, vzela iz omare steklenico za vino in ko je tako pripravljala malico za goste, je bila resna kakor gospodinja, ki ne pride nikdar v zadrego. Bila je oblečena kakor prava meščanka, v temnordečo žametno bluzo, ki je imela tesno oprijemajoč se ovratnik, da je nekoliko okrogli obraz s svojo nežno poltjo močno podčrtila vso njeno neveliko postavo. Črni lasje so ji padali močno čez čelo, da so prikrivali precej vidno brazgotino, ki ji je ostala po neki operaciji, dolgo ozko krilo ni docela zakrivalo morda za spoznanje premočnega telesa. Marte, njene sestre, ni bilo doma.

Dolinar prav za prav ni bil kmet. Podedoval je po svojem očetu lepo kmetijo, na kateri bi se dalo živeti z veliko družino, pa se je že zgodaj pričel pečati z lesno trgovino, ki je dobro uspevala. Njegova žaga tik pod nepreglednimi gozdi, mu je rezala premoženje. Zemljo, kar je imel odveč, je dajal v najem, zase je obdržal le senožeti, da je bila krma za konje doma, in nekaj njiv, da je posadil, kar je potreboval, spodaj ob trgu pa obsežno hmeljišče, zakaj hmelj se je dobro prodal. Žena mu je umrla že pred leti in ker se ni utegnil pečati z vzgojo svojih deklet, je dal obe v mesto. Ana je prišla kmalu nazaj, Marta pa je končala učiteljske in poučevala v Novi cerkvi.

Justinu je bilo všeč, da je sam. Stari je zgovoren in nekam čudaški, da niti ne veš, ali res-

no misli, kar govori, ali se samo šali. Besedo ima najrajši sam, ti pa ga poslušaj; ugovarjati mu itak ne smeš, ker takoj vzroji in te nemilo useka s svojim jezikom.

Ko se je Ana vrnila s sadjcem v sobo, je opazil, da si je zunaj popravila lasce. Odložila je tudi predpasnik. Sedla mu je nasproti in ga vabila piti. Oprezno je motril njen mladostni obraz. Prav nič mu ni ušlo, saj je imel dovolj časa, in če je Ana pogledala v stran, ni nikoli zamudil prilike, da si ne bi čim bolj vtisnil vase tega obraza, ki ni bil lep, a vžle temu mikaven. Bil je negovan in je imel belo, mehko polt. Njene roke so skozi tesno se prilagajoče rokave kazale zalito bujnost, od katere se težko ločijo oči moža; kadar so ji počivale roke v naročju in je zamišljeno gledala po nečem nerisnitem, je bila kakor ženska, ki se vdaja svojim mislim. Njeni ljubki, polni prsti, ki so se lomili v drobcih jamicah nad členki, so bili vabljivi, da si jih je zaželel držati v rokah in jih rahlo stiskati s svojo dlanjo.

Govorila sta o trgovini, potem o tržanih in o vseh mogočih majhnih prilikah, ki so se zadnje dni prigodile v trgu. Razklepetala sta se nenadoma, da se je Justinu zdelo, kakor da se že zdavnaj poznata, četudi sta se komaj nekajkrat videla. Izpovedovala sta se svojih težav in razglabljala svoje želje, mrak pa, ki ga niti opazila nista, je zastrl okna, da sta bila oba obraba v temnem kotu že čisto v temi in zakopana v pestrost besed, ki so sanjavo plavale pod zatemnelim stropom.

— Ah, to muhasto življenje! je govorila Ana, včasih prekinjajoč stavek, da bi premislila vse, kar je že izgovorila, potem pa zopet premisljeno nadaljevala: Nič mi ni hudega na svetu, vendar je nekaj! Tudi vam ni, če za oba ne izvajam majhnih, neznatnih neprilik, ki dolete vsakega človeka. Vendar se mi zdi večkrat, kakor da ni vredno živeti. Ne vem, kaj je to; morda je hrepenenje po nečem lepšem, kar si vedno želim, ali pa je strah pred nečem hudim, ki preži na nas. Ali se tudi vam godi tako?

Justin je prevzel ženina bližina, idilično razpoloženje v tej somračni sobi ga je napravilo sanjavega. Bil je ganjen, ko je slišal svoje lastne besede lepo in mirno doneti po tihem, skrivnostnem prostoru, in ko je njen obraz bolj slutil kakor videl, se mu je hotel z besedo približati na moč blizu.

— Meni se ne godi... da, seveda se mi zgodi, prav kakor vi pravite! Menda smo si v tem vsi enaki. Če se godi vam tako, se prav gotovo tudi meni! Človek želi biti vedno le srečen, če je pa ni sreče, jo išče vsepovsod in potem nikjer ne najde miru. Tako osamelega se čutim zdaj, ko sem sam v hiši, da mi je včasih res hudo in si zelo želim človeka, dragega človeka, ki bi se mu lahko potožil in iztožil. Tako prijateljstvo je velik zaklad... toda nimam ga in ga najbrže tudi vi nimate, da vam prihajajo take misli, ki si jih gotovo ne želite.

— Nimam ga, je rekla Ana. Tako prijateljstvo je zares velika tolažba. Kje si ga naj poiščem? V trgu nimam človeka, o katerem bi lahko rekla, da mu zaupam. Na mesto sem že pozabila, sestra mi je edina zvesta duša, pa je ni tu, le malokdaj se vidiva.

Torej nima ljubezni, iz katere bi izhajale te misli, je šlo v Justina. Naslonil se je na mizo in dejal z najbolj nežnim, iskrenim glasom:

— Ali bi vam bil jaz lahko tak prijatelj, gospodična Ana?

Z utripajočim srcem je čakal odgovora. Ze se je pokesal, da je zastavil to preveliko vprašanje; tedaj pa je začutil roke, ki se je stegnili v njegovo, in njene besede:

— Poskusiva! (Dalje prihodnjič.)

štrument je imel med perotni, ter presekal oblo na dvoje. Kipeč karbolski plin je brizgnil iz obeh polut, ki sta se pogrezali. Johana je poletela kvišku.

Doktor, plečat gospod debelih lic, svež in negovan, je vstopil. "Hopla!" Planil je k pisalni mizi in pomolel Johani nekaj pod nos.

Takoj se je domislila, kje je. "Hugo Mange mi je dal tole pismo s seboj."

"Tak vendar se je oglašil!" Doktor je najprej odprl okno. Njegovo čelo se je med branjem nalahno nagubalo. Hugo Mange je bil njegov sošolec. Sodeč po pismu se je torej res popolnoma pogubil, kakor mu je zmerom prerokoval. To je spravilo doktorja v slabo voljo, hkrati pa mu je bilo tudi v majhno zadovoljenje. Prebral je pismo vno-vi.

Sveži juturni zrak je Johani prijal. Njene oči so bile zasolzene.

"Na pljučih ste bolni, kaj ne?" Njegov pogled jo je prebadal, dokler ni Johana zakašljala in prikimala.

"Torej na pljučih," je dejal zadovoljen. "In koliko tednov ste nosni, draga moja?"

Tedaj se je ozrla skozi okno na velik napis: "Mesarija Johana Kipp". "Nekako pred desetimi tedni sem prvič opazila. V gledališču sem se onesvestila. Potem mi je povedal zdravnik... Toda to vendar ne gre. Kar tako v negotovo. Ničesar nimam."

"Da, da, stara reč! Koliko žensk je že sedelo takole pred menoj!... No, in on, moj prijatelj Mange? Se ne mislita vzeti?"

"Oženjen je. Dva otroka ima. Njegova žena ga ima rada."

Doktor je strmel in pomembno molčal. Oba sta nekaj hipov molčala. Potem je rekel doktor: "Prosim!" in pokazal na stol za preiskovanje.

Po preiskavi sta se dogovorila, da bo prihodnji dan izvršil na Johani majhno operacijo za zelo znižano nagrado.

"Vsekakor moram zahtevati, da mi plačate vnaprej. Gre za načelo. Saj prihajajo k meni tudi ženske, ki ne morejo plačati niti belica, da veste. Kaj hočem! Nisem tak, da bi vas spet pošiljal proč... Bledi ste in vendar še tako mladi... Tako je z življenjem! Nekaj let zabave in veselja..."

(Tri leta, je pomislila Johana. In malo zabave, malo veselja!)

... in potem je nenadoma vsega konec. No, drugače ste pa še popolnoma zdravi, razen tistega na pljučih... In otroka ne marate? Tako brez misli je bil zgodaj zjutraj.

"O, pač!"

"Ah, tako!" je vzkliknil doktor, prikimal in tiho vzdihnil. Pičlo podpiran od sorodnikov, je bil končal svoje študije s težavo in se nato oženil z dekletom, ki ni imela ničesar in ki mu je v hudih časih študiranja z ljubeznijo in naklonjenostjo stala ob strani, kakor se je doktor rad izražal. O tem je zelo rad pripovedoval. Doktor kratkoma ni mogel razumeti, kako moreš tako dekle pustiti potem na cedilu.

(Konec prihodnjič.)

Čemu nam je slepo črevo?

Na slepo črevo so ljudje postali splošno pozorni tedaj, ko je znanost odkrila, da izvirajo premočnega vročična obolenja, ki si jih prej niso vedeli razlagati, po vnetju majhnega, slepo končujočega podaljška, tako imenovanega slepiča. Dolgo časa so se vneto pripravili o tem, da li so izvirali vsi primeri, ki so jih operirali zaradi vnetega slepiča, res od tega vnetja. To so bila vprašanja, ki so zaposlovala zdravnike in kirurge.

Ze mnogo prej in tudi danes sta bila pa slepo črevo in njegov podaljšek predmet intenzivnega raziskovanja, ker sta pri vseh živalskih vrstah različno izoblikovana in imata tudi različne funkcije. Debelo črevo se pričinja s slepim črevesom, pri ljudeh kakor pri živalih. Pri ljudeh je slepo črevo majhen osek dolgega in močno razvitega debelega čreva in slepič je le majhna, neznatna tvorba. Pri konju, zlasti pa pri kuncu, kakor tudi pri glo-

avcih, je slepo črevo velikansko in slepič mogočen ko črevesja, ki ima nedvomno posebno nalogo, ki je pa, in to je posebnost tega dela prebavnega sistema, še ne poznamo. K temu je še dodati, da ni slepo črevo pri živalih samo dosti večje nego pri ljudeh, temveč je tudi popolnoma drugače sestavljeno in zgrajeno iz čisto drugačnega tkiva. Pri ljudeh je odveč in samo moti, če oboli. S slepičem ali brez njega, da s slepim čревom ali brez njega živi človek enako in ostane enako zdrav. Pri živalih pa je drugače. Tu sta slepo črevo in slepič tako velika, da ju ne moremo odstraniti z operacijo brez nadaljnega, posebej je prehud!

V primerih, kjer se je to zgodilo, so živali preživele operacijo le kratek čas, njih prebava, njih izraba hrane je bila tako slaba, da so shirale in umrle. Slepo črevo in slepič sta živalim življenjsko potrebna organa. In kar je najbolj čudno: živali ne obole skoraj nikoli za vnetjem slepiča kakor ljudje. To dela naravnost vtiska, da je okrnjen slepič človeku škodljiv, ker ga ne potrebuje več.

Seveda so prebavo v teh čudnih delih črevesja pri živalih zelo natančno proučili in ugotovili zelo velike razlike, ki so potrebne po priliki za pripravo in spremembo hrane v sestavne snovi telesa. A točnega ne vemo o tem še ničesar in ne samo po dolžini in velikosti, temveč tudi v vseh svojih delih in delovanjih sta slepo črevo in slepič skrivnostna, še ne pojasnjena organa. Pri tem sta po obliki silno različna. Neke živali imajo slepo črevo v obliki balona, pri drugih sliči kitovemu telesu, pri tretjih je spet dolga, tenka cev. Pri tem je lahko razumeti, da je znanost obračala svojo pozornost baš tem mnogolikim organom, ker sluti za njimi še mnoge, važne skrivnosti, še zato, ker jih doslej navzlic tolikšnemu trudu še niso spravili na dan.

Dr. P. Z.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpišite svoj list!

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sodaj lahko naroči na list "Prosveta" eden, dva ali tri štane in eno družino in se enega meseca naročimo. List "Prosveta" stane za vse enako, za štane ali družino enako mesečno. Kar pa štani še plačajo pri naročilu (1,50) se jim to prišteje k naročilu. Mi prištejemo enega, dva ali tri štane k eni družini. Torej sodaj ni varstva, roči, da je drag za štane S. N. P. J. List "Prosveta" je v vsaki družini in v vsaki družini enako, ki bi rad štali list vsak dan. Torej ni prilike, da se tudi vi naročite na dnevnik "Prosveta". Cena lista Prosveta za štane: štane in Kanado \$6.00

1 tednik in.....	4.00	1 tednik in.....	4.00
2 tednika in.....	7.00	2 tednika in.....	7.00
3 tednika in.....	9.00	3 tednika in.....	9.00

Ispešite spodnji kupon, priložite potrebne vste denarja in Order v pisnu in si naročite "Prosveta", list, ki je vaš lastnik.

Pojasnile: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, mora tisti član izdati družino, ki je tako skupno naročila na "Prosveto", to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsto listu "Prosveta". Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo datum za to vsto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnine za list "Prosveta" vsto \$.....

Ime..... Čl. družine.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjega dne:

Ime..... Čl. družine.....

Ime..... Čl. družine.....

Mesto..... Družna.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in v drugih jezikih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smernice, enako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4904
Chicago, Ill.

Tam se dolo na željo tudi vse ustrezne publikacije.

Leonhard Frank: DVE MATERI

Čakalnica doktorja Kronerja je bila pomanjkljivo in neokusno opremljena z nekaj pohištva, ki je bilo na prvi pogled videti elegantno.

Zgodaj zjutraj neko nedeljo v avgustu je sedela Johana v enem zeleno-rožnih damasknih foteljev. Zrak v sobi je bil za toholo soparen. Na spuščene žaluzije je pripekalo sonce. V pramenih, ki so silili skozi razpore, je plesal prah.

Johanina obleka je bila elegantna in nekoliko obnošana. Njeni lasje so bili rdečkasto porbarvani, ustnice in veke lahno naaminkani. Se zelo mladostni obraz je bil videti izživljen. K nekoliko posevnim ustom sta se stekali dve gubi. Kadar je desno polovico obraza spreletelo nervozno drgetanje, je zamižala.

Johana je potovala vso noč in se odpejala s postaje takoj k doktorju, mimo svoje domače hiše, ki je bila odšla iz nje proti očetovi volji.

Sedela je nepremično, s tankimi rokami na naslonih. Premišljala je, da je kot majhen otrok, zavita v volneno odejo, prebila mnogo zimskih popol-

dnevov na balkonu in s premirli, otrpljimi prsti zapisovala številke tramvajskih voz ter tako nadzirala kolikokrat so posamezni vozovi pripeljali mimo. Nad vsemi vozovi je imela oblast. Spominja se, da je vsakičkrat odnesel prve vsto voz številka 92.

Videla je majhno branjarjo, v kateri je na poti v šolo s torbo na hrbtu, s stalnim nemirom in strahom v srcu zaradi neresenih računskih nalog, leta in leta vsako jutro kupovala jabolko za zajtrk.

Obraz ji je zadrhtel: Spet je čutila težko slabost nad žledcem. Na hodniku so se zaloputnile vrata. Doktor je bil pri juturni toaleti. Ko je pacientka ob nenavadno zgodnji uri prišla, je že spal.

Johana se ni genila. Bila je videti tako neprizadeta, kakor da so pevsko Johano vsi njeni doživljaji zadnjih treh let neprestano popolnoma vdano tirali proti tej čakalnici ter jo posadili v ta zeleno-rožni fotelj.

Kadarkoli je le za hip pomislila na ta tri leta razbitih iluzij, na neusmiljeno borbo za vlogo, ki je bilo zanjo treba nasilne brezobzirnosti, ki je Johana ni imela, na zmes idealiziranega pohlepa, zavisti in zlaganega potoša, ki se je v njih zatohlosti

izgubila vsaka neposrednost, moč in pristnost slehernega čuvstva — kadarkoli je pomislila na vse to, se ji je nebo v ustih posušilo.

Kakor je Johana sedela tu in gledala topo predse, je bila podobna ženski, ki je s težkim trudom in žrtvami odpotovala v daljno deželo, da poišče dragega si sorodnika, pa se je zdaj spet vrnila domov, ne da bi ga bila našla.

Služkinja, ki je bila samo napol oblečena in še nepočesana, ko je odpirala Johani vrata, je stopila v čakalnico in dvignila žaluzije. Johani se je zdelo, da čuti, kako ji slepeča svetloba vrta mozolje v lica, opazila nekaj madežev na svojem krilu in jih pokrila z rokami.

Služkinja je pokazala Johani v ordinacijsko sobo. Smrad po karbolu je bušil vanjo. Okno že od prejšnjega dne ni bilo odprto. V stekleni omari so se blestele pincete in klešče. Opažovala je oguljeni stol za preiskovanje, ki ga je bil kupil doktor na starini.

Nehote je pogledala v ogledalo. Sedla je. Postala je spet, kakor da ji je vseeno. Muhe so brenčale na okenskih žilah.

Nenadoma je začutila, kako se zemljaska obla vrtil. Velik, črn mrčes je priletel, bleščel in